

Mora kommuns remissvar på (SOU 2024:50) Nätt och Jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn

Bakgrund

År 2022 tillsatte regeringen en kommitté för att undersöka utjämningsystemen och de ekonomiska bidragen till kommuner och regioner.

Syftet med utjämningsystemen är att ge kommuner och regioner lika förutsättningar att leverera välfärdstjänster till sina invånare. Utjämnningen ska däremot inte omfatta skillnader som beror på olika ambitionsnivåer eller effektivitet. Om en kommun eller region har en högre eller lägre ambitionsnivå eller effektivitet än genomsnittet, ska detta återspegla sig i differentierade skattesatser.

Kommitténs arbete har bland annat syftat till att genomföra en översyn och vid behov uppdatera de variabler som ingår i inkomstutjämnningen. Översynen har haft ett särskilt fokus på att undersöka hur inkomstutjämnningen och dess variabler har påverkat tillväxten. Ett annat centralt fokus har varit att analysera kostnadsutjämnningen för kommuner och regioner, med särskild hänsyn till strukturella skillnader, särskilt socioekonomiska faktorer och gleshet. Dessutom har kommittén granskat och utvärderat LSS-utjämnningen samt dess möjlighet att påverkas. Utöver att utvärdera utjämningsystemen skulle kommittén även föreslå vilka riktade statsbidrag som skulle kunna integreras i de generella statsbidragen.

Mora kommuns yttrande/bedömning

Inkomstutjämnningen

Kommittén har inte funnit något som indikerar att inkomstutjämnningssystemet skulle hämma tillväxten, eftersom skattekraften avgörs till stor del av faktorer som är opåverkbara av den unika kommunen. Den länsvisa skattesatsen föreslås uppdateras och baseras på rikets genomsnittliga skattesats för år 2022 i stället för år 2003 för att bättre avspegla nutida förutsättningar. Utredningen föreslår dessutom att garantinivån höjs från nuvarande 115 % till 116 %.

Mora kommun ställer sig positiva till kommitténs förslag gällande inkomstutjämnningen.

Kostnadsutjämningsen

Utredningen lämnar förslag om att lägga mer vikt på en socioekonomisk kompensation inom ett antal områden, blandat grundskola och individ och familjeomsorg, vilket skapar en uppdatering till ett mer faktiskt förhållande med tanke på ett samhälle i förändring. Kommittén föreslår även en ny modell för gles bebyggelsestruktur för att ytterligare belysa de merkostnader som uppstår med långa avstånd och merkostnader för små enheter, exempelvis att mindre kommuner även de måste ha en viss administrativ överbyggnad.

Mora kommun ställer sig positiva till kommitténs förslag gällande förändringen av kostnadsutjämningsen och då i synnerhet omvikning av faktorerna till gles bebyggelsestruktur.

LSS-utjämningsen

I den nuvarande mellankommunala utjämningsen av LSS-verksamheter finns det ett personalkostnadsindex, som ska mäta vårdtyngd. Indexet bygger på den enskilde kommunens inrapportering i det årliga räkenskapsammandraget av sina nettokostnader. Kommittén föreslår att index ska tas bort utifrån att det dels är påverkbart och att det inte finns något som stödjer att det speglar skillnader i bemanningsbehov utifrån genomförd analys. Utredningen stödjer att LSS-utjämningsen ska finnas kvar, men att den enskildes kommunens inrapporterade verkställda ärenden ska finansieras genom en genomsnittlig prislapp. För att kompensera särskilt stora vårdbehov i verkställda beslut för mindre kommuner föreslås ett särskilt statsbidrag.

Kommittén anser även att en framtida utjämningsen av SoL-insatser är önskvärd, men att kommunernas kvalitetsbrister i insatsredovisningen gör att detta inte i dagsläget föreslås.

Mora kommun är en så kallad traditionell vårdkommun med närhet till ett sjukhus och utvecklad habiliteringsverksamhet på landsbygden, vilket innebär en högre koncentration av vårdbehövande personer och då i synnerhet inom LSS-kretsen i alla åldrar. Den stora skillnaden mellan SoL och LSS-insatser är synen på vad som kan anses vara "levnadsnivå" för den enskilde. Inom SoL är det en "skälig levnadsnivå" som ligger till grund för beslut, medan inom LSS så är det "god levnadsnivå". Enskilda LSS-ärenden och då framför allt olika insatser i form av boende kan vara mycket kostnadstunga för att uppnå den goda levnadsnivån. Många gånger är en kommun tvungna att göra olika individanpassade insatser och till yngre personer, vilket kostnadsmissigt ligger flera gånger högre än den genomsnittliga prislappen för den aktuella insatsen. I en liten kommun som Mora kan ett enskilt LSS-ärende motsvara en hel verksamhet inom förskolan eller grundskolan.

Mora kommun ställer sig positiva till kommitténs förslag gällande förändringen av LSS-utjämnningen eftersom systemet är påverkningbart, under förutsättning att förslaget om ett riktat statsbidrag för individuella insatser där behoven är mycket stora initieras.

De riktade statsbidragen

Här föreslås principer för när staten ska ha rätt att styra kommunsektorn genom riktade statsbidrag. Vidare föreslås kriterier för hur statsbidragen bör utformas för att bemöta kritiken att många av dagens riktade bidrag är administrativt krävande, har kort varsel och ibland kan motverka effektivitet. Förslaget innebär att de riktade bidragen bör ha en tillräckligt stor storlek, med ett riktvärde på minst 100 000 kronor per mottagare, för att täcka de administrativa kostnaderna. Andra förslag inkluderar att framtida riktade statsbidrag ska vara flexibla i sin användning, tidsbegränsade och ha en tydlig plan för avveckling eller införande. Kommittén ser riktade statsbidrag bland annat som kostnadsersättningar, vid extraordinära situationer och vid synnerliga skäl.

Utredning lämnar ett förslag på att 17 riktade statsbidrag ska inordnas i det generella statsbidraget, varav det riktade bidraget för verksamheten Personliga ombud ska ingå i det generella bidraget och därmed ställas under kommunernas direkta styrning.

Mora kommun ställer sig positiva till kommitténs förslag gällande statsbidragen och dess förenkling, dock med kommande förbehåll gällande det riktade statsbidraget till Personliga ombud som föreslås att ingå i det generella bidraget. Mora kommun ser att denna verksamhet borde utredas ytterligare eftersom verksamhetens arbete påverkar flera offentliga aktörer, varav kommuner är en.